

Ванченко Петро Захарович

Творчий шлях

1968 року київське видавництво "Дніпро" випустило збірку поета Петра Ванченка за назвою його однойменної повісті "Онопрій Кудь". На той час лише читачі старшого віку могли пригадати ім'я цього письменника. Дивуватись не було чому: ще в 30-і роки Ванченка, як і багатьох полтавських письменників, перемолола репресивна машина сталінської інквізиції.

Упорядкував згадану збірку колишній товариш П. З. Ванченка Кость Данилович Трофимов, теж письменник, якому пощастило вижити й навіть не потрапити до "концентраків". Не в одному архіві попрацював тоді Трофимов, збираючи по крихті дані про життя і творчу працю земляка. Полтава — батьківщина Петра Ванченка, і Трофимов не дарма їхав сюди: йому пощастило розшукати в Полтаві рукопис двох оповідань. Шукав він і роман "Стратон Кадуб", завершений письменником ще на початку 30-х років, але безуспішно. Тільки й пам'ятав, що було в рукопису 256 сторінок, і що підписаний він був "Захар Юмента". І то добре, бо довідався, що рукопис після арешту 8 січня 1935 року передали до якогось архіву... Отже, можна сподіватись на удачу в майбутньому. Правда, К. Д. Трофимов уже помер, і тепер шукати належить іншим.

За спогадами людей, які знали П. З. Ванченка, та деякими друкованими джерелами спробуємо окреслити постать цього письменника й актора. Так, у Полтаві в перші пореволюційні роки театральна громадськість знала його ще й як талановитого актора [дивись "Жовтень" — театр — Т.Б.]. Про це, зокрема, розповідав один із фундаторів нового Полтавського театру, пізніше відомий театральний діяч України Даміан Козачковський.

Петро Захарович Ванченко (справжнє його прізвище — Іващенко) народився в селі Жуках поблизу Полтави в селянській сім'ї. Дуже рано, навчившись грамоти, потягнувся до книжок. Ледь скінчивши земську початкову школу, хлопець пішов у найми, потім узяли його писарем до Тахтаулівської волості, а звідти — до контори кочубеївської економії. І всюди, як розповідали очевидці, з рук Петра не випадала книжка. Самотужки підготувався він до вступу в Полтавське комерційне училище, успішно навчався й закінчив його. Як згадують, це було під час революції. В роки громадянської війни ввій захищав радянську владу, допомагав партизанам у боротьбі проти німців-окупантів.

Захоплення театром привело його на сцену. За спогадами полтавців, найкраще йому вдавалися героїчні ролі. Він брав участь у спектаклях "Тарас Бульба", "Маруся Богуславка", "Циганка Аза" та ін. У 20-х роках був секретарем Спілки працівників мистецтва.

Та головне обдарування Ванченка виявилось на літературній ниві. Оригінальними повістями і гумористичними оповіданнями він став у ряд цікавих письменників

тогочасної української літератури. Його творча діяльність розпочалась оповіданням "Вночі", надрукованим 1924 року в додатку до газети "Вісті". Відтоді Ванченко часто друкується в харківських журналах, зокрема у "Всесвіті". У третьому номері цього часопису за 1926 рік поруч із оповіданням "Шахтар" вміщено портрет молодого письменника. Наступного року там же друкується гумористичне оповідання "Герой", за манерою письма близьке до чеховських творів.

Перша збірка оповідань Ванченка "Жива реклама" вийшла 1928 року у видавництві "Плужанин". Одночасно з'являється в друці й більша за розміром книжка "Мужність". Далі виходять збірки "Обов'язок" (1929), "Повість без назви" і "Клопіт цирульника Еміля Термана" (1930), нарешті, остання — "Онопрій Кудь" (1933).

Остання — і найкраща, найдосконаліша. Це твір про зміни, які прийшли до села, про сподівання бідняка Кудя побачити розквіт щасливого життя на рідній землі. 1971 року ця повість у перекладі Г. Малютіної на російську мову вийшла в Москві (упорядник той же Кость Трофимов). За відомостями, одержаними свого часу від критика Г. Майфета, що був іще до арешту в творчих стосунках з П. Ванченком, повість "Онопрій Кудь" виходила також у німецькому перекладі.

До особливих цінностей художнього письма П. Ванченка належить блискуче володіння живою образною мовою, щедро почерпнутою письменником з фольклорної криниці.

П. З. Ванченка заарештували 6 грудня 1934 року (так званий "кіровський набір"). Його звинуватили в належності до "терористичної організації", яка намічала вчинити ряд терористичних акцій над вождями партії і уряду", що письменник заперечив. В Харківському облуправлінні НКВС в січні 1935 року було винесено постанову щодо Ванченкового "Оповідання про гніду кобилу", яке кваліфікувалося як "злісний пасквіль на радянську владу". Разом з іншими 15 особами (серед них — полтавці О. Ковінька, Г. Майфет, В. Вразливий) Ванченко був засуджений на 10 років позбавлення волі. Перебував на Соловках, звідки не повернувся. В 1956 році реабілітований.